

امنیت و منافع ملی جمهوری اسلامی ایران در پرتو منشور ملل متحد با تأکید بر مبانی و اهداف انقلاب اسلامی

دکتر سید فضل الله موسوی*
دکتر محسن سیرغانی**
دکتر مژگان رامین نیا***
حسن حسین زاده****

چکیده

اندیشمندان حوزه حقوق و روابط بین‌الملل منافع ملی را آن دسته از منافع تلقی می‌نمایند که دولت‌ها در یک برهه زمانی خاص و در پرتو شرایط سیاسی، فرهنگی و اقتصادی، سیاست خارجی خود را بر مبنای آن تنظیم می‌کنند و در روابط خود با سایر کشورها در پی تحقق آن می‌باشند. جمهوری اسلامی ایران نیز که متأثر از شرایط و ارزش‌های انقلاب اسلامی بوده است همواره سعی نموده تا در محیط بین‌المللی بر اساس آرمان‌های انقلابی خود گام بردارد. از طرفی همه کشورها ملزم به رعایت مفاد منشور ملل متحد نیز هستند. محقق در این پژوهش تأثیر اصول ارزش‌های انقلاب اسلامی را بر تعریف چارچوب‌های امنیت و منافع ملی جمهوری اسلامی ایران را بررسی نموده و سعی کرده است تا این بررسی و

---

*. استاد دانش‌کده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران
fmousavi@ut.ac.ir

** عضو هیئت علمیت دانشگاه پیام نور
Sirghani_law@yahoo.com

*** عضو هیئت علمیت دانشگاه پیام نور
Raminia_mozhgan@yahoo.com

**** دانش‌جوی دوره دکتری
Danesh2061@gmail.com

تاریخ پذیرش: 95/11/10

تاریخ دریافت: 95/7/15

تحلیل در پرتوی موازین منشور ملل متحد باشد. محقق در پایان این تحقیق که با روش ترکیبی مطالعات کتابخانه‌ای و روش‌های میدانی انجام داده، نتیجه گرفته است که جمهوری اسلامی ایران در تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی کلان حوزه منافع ملی و امنیت ملی تنها زمانی طبق منشور ملل متحد عمل کرده که توانسته آن را با اصول انقلابی خود جمع ببندد.

واژگان کلیدی

امنیت ملی، منافع ملی، انقلاب اسلامی، منشور ملل متحد

1. مقدمه

مجموعه افرادی که دارای فرهنگ، نژاد و سوابق تاریخی مشترکی هستند را ملت می‌نامند و هدف‌های اولیه‌ای که مردم و دولت درصدد حفظ و تحصیل آن درصحنه داخلی و بین‌المللی نیز امنیت و منافع ملی خوانده می‌شود. (طلوعی، 1377: 843). تاریخ اولین کاربردهای امنیت و منافع ملی می‌توان در میان اندیشمندان یونانی، مانند دیو توس و توسیدید سراغ گرفت. محدوده اطلاق امنیت و منافع دولت‌ها به تبع برخورداری آنها از قدرت و عناصر تشکیل‌دهنده آن، تعیین می‌شود. دولت‌های کوچک و متوسط، حوزه امنیت و منافع ملی خود را بر اساس مرزبندی‌های جغرافیایی متعارف و در چارچوب حفظ تمامیت ارضی و دولت‌های بزرگ در راستای افزایش قدرت، به مرزهای ملی بسنده نکرده و منافع ملی خود را ورای مرزها جستجو می‌کنند. (مقصود 1383: 14). اما جمهوری اسلامی ایران که در سیاست خارجی خود اهدافی اسلامی را دنبال می‌نماید، امنیت و منافع ملی خود را متناسب با اصول و ارزش‌های انقلابی خود تعریف نموده است. این مقاله قصد دارد تا با توجه به مبانی و اهداف انقلاب اسلامی و منشور ملل متحد، حوزه تعریف امنیت و منافع ملی جمهوری اسلامی ایران بررسی نماید.

2. بیان مسئله

بنیادی‌ترین و رایج‌ترین مفاهیم و واژه‌های سیاسی کنونی به ویژه در ادبیات مربوط به سیاست خارجی کشورها منافع ملی و امنیت ملی هستند. منافع ملی که از ترکیب دو واژه منافع و ملی تشکیل شده است که هرکدام از آنها به نوبه خود از گستردگی معنایی زیاد برخوردار هستند. این امر از جهاتی باعث ابهام در مفهوم منافع ملی گردیده است. باین وجود منافع ملی آن دسته از منافع تلقی

می‌شوند که دولت‌ها به عنوان یک مجموعه و به نمایندگی از ملت‌هایشان در روابط خود با سایر کشورها در پی تحقق آن می‌باشند. (بصیری، 1380: 166). مورگان‌تا منافع ملی را آن دسته از منافی تلقی می‌کند که دولت‌ها در یک برهه زمانی خاص و در پرتو شرایط سیاسی و فرهنگی و اقتصادی سیاست خارجی خود را بر مبنای آن تنظیم می‌کنند و در روابط خود با سایر کشورها در پی تحقق آن هستند. بسیاری از جمله مورگان‌تا و طرفداران مکتب واقع‌گرایی در سیاست بین‌الملل معتقدند که مفهوم منافع ملی از عینیت برخوردار است و برای تمامی کشورها صرف نظر از ارزش‌های مطلوب آنها یکسان می‌باشد. (صباغیان، 1386: 1).

امنیت ملی نیز که بخشی از مطالعه این مقاله می‌باشد یک اصطلاح متناقض است؛ «امنیت»، محصول کنش آزاد و خودجوش و غیرآگاهانه انسان‌ها در مناسبات بینا قومی و جمعی آنها است (پازارگاد، 1382: 279)، حال آن‌که «ملیت» یا ناسیونالیسم، ایدئولوژی‌ای نه فقط حاوی یک تمایزطلبی آگاهانه، بلکه حاوی اراده برتری و لاجرم به دنبال آن، اندیشه تجاوز است (برلین، 1385: 343 - 340). به دلیل این تناقض، لاجرم امر ملی هر چه بیشتر ملی باشد، بیشتر علیه امنیت عمل می‌کند؛ یا یک دولت برای کسب امنیت خود، هر چه بیشتر با تعهد به ارزش‌های ملی عمل کند، به همان میزان بیشتر از اصل و اساس امنیت فاصله می‌گیرد. با تمام این تفاسیل منشور ملل متحد برای کشورها یک حوزه مشخصی از منافع و امنیت را تعریف نموده است که طبق موازین حقوق بین‌الملل کشورها بایستی سیاست خارجی خود را طبق آن حوزه تعریف نموده و به آن عمل نمایند. (طاهایی، 1392: 2). حال جمهوری اسلامی ایران که بر پایه یک سری اصول و ارزش‌های انقلابی شکل گرفته است چگونه می‌تواند امنیت و منافع ملی خود در سیاست خارجی را طوری تنظیم نماید که از طرفی منشور ملل متحد را در نظر گرفته باشد و از طرف دیگر در حوزه ارزش‌های انقلاب تصمیم گرفته باشد. به طور مشخص مسئله اساسی که این تحقیق به دنبال روشن نمودن آن است، «امنیت و منافع ملی جمهوری اسلامی ایران در پرتو منشور ملل متحد با تأکید بر مبانی و اهداف انقلاب اسلامی» می‌باشد.

3. هدف تحقیق

بررسی میزان تأثیر مبانی و اهداف انقلاب اسلامی بر تعریف حوزه منافع ملی و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران در پرتو منشور ملل متحد.

4. روش تحقیق

1-4- نوع و روش تحقیق

در این پژوهش به صورت ترکیبی از روش‌های مطالعات کتابخانه‌ای و نیز روش‌های میدانی استفاده شده است. برای قسمت ادبیات تحقیق از مطالعات کتابخانه‌ای و برای قسمت اثبات فرضیه از روش‌های میدانی استفاده شده است. ابزار گردآوری اطلاعات برای قسمت‌هایی که از روش مطالعات کتابخانه‌ای استفاده شده، فیش و برای قسمت‌هایی که از روش میدانی استفاده شده، پرسشنامه می‌باشد. پژوهش حاضر از لحاظ طرح تحقیق، آینده‌نگر؛ به لحاظ هدف، کاربردی و نتیجه‌گرا و از لحاظ ماهیت و روش گردآوری داده‌ها، یک پژوهش توصیفی - پیمایشی است.

2-4- محیط و جامعه آماری

جامعه آماری در این پژوهش عبارت است از خبرگان و مدیران عالی و میانی حوزه امنیت و منافع ملی، سیاست خارجی، روابط بین‌الملل و اعضای هیئت‌های علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات وابسته. این افراد کسانی هستند که بر مسائل کلان علمی و مفاهیمی نظیر منافع و امنیت ملی اشراف دارند و از نگرش راهبردی برخوردارند.

3-4- جامعه نمونه تحقیق و روش تعیین روایی و پایایی

برای انتخاب نمونه از فرمول کوکران استفاده خواهد شد.

$$n = \frac{\frac{z^2 pq}{d^2}}{1 + \frac{1}{N} \left(\frac{z^2 pq}{d^2} - 1 \right)} \quad (1) \text{ فرمول کوکران}$$

با محاسبه فرمول تعداد نمونه مورد نیاز 44 نفر به دست آمده که به صورت هدفمند انتخاب می‌شوند. پس از تهیه ابزار تحقیق، روایی از طریق فرمول ضریب لاشه بررسی شد. نتایج این آزمون نشان داد ضریب لاشه برای کل پرسشنامه برابر با 0.74 می‌باشد که در مجموع ضریب اعتبار مناسبی را برای کل متغیرها نشان می‌دهد. پایایی از طریق ضریب آلفای کران باخ بررسی گردید.

$$\alpha = \frac{K}{K-1} \left(1 - \frac{\sum_{i=1}^K \sigma_{Y_i}^2}{\sigma_X^2} \right) \quad (2) \text{ فرمول آلفای کران باخ}$$

نتایج به دست آمده نشان دهنده آن است که ضریب آلفای کران باخ کل پرسشنامه با ضریب آلفای 0.998 در حد بالایی است.

5. پیشینه تحقیق

<p>نتیجه: سیاست خارجی استراتژی یک کشور برای کسب اهداف ملی برحسب منافع ملی می باشد و دربرگیرنده ابتکار عمل آن کشور یا واکنش به ابتکار عمل دیگر کشورهاست. امروزه سیاست خارجی یکی از مهم ترین جنبه های حیات سیاسی کشورها در نظام بین الملل به شمار می رود و بقاء و حیات یک کشور به آن بستگی دارد تصمیمات و جهت گیریهای کشورها در زمینه سیاست خارجی مستقیماً با زندگی مردم، سطح رفاه و امنیت آنها سروکار دارد. بنابراین اکثر کشورها منافع ملی و توجه به واقعیت های موجود را راهنمای عمل سیاست خارجی خود قرار می دهند، جمهوری اسلامی ایران نیز بایستی منافع ملی را در این زمینه مورد توجه قرار دهد. اما ماهیت ایدئولوژیک انقلاب اسلامی و نشأت گرفتن سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران از آرمان های انقلاب و به تبع آن تدوین اصول ایدئولوژیک و آرمانی برای سیاست خارجی در قانون اساسی، جمهوری اسلامی ایران را موظف به لحاظ نمودن عناصر دینی و ایدئولوژیک در جهت گیری های سیاست خود نموده است .</p>	<p>عنوان رساله: جایگاه منافع ملی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران (1360-1384)</p> <p>مشخصات محقق و محل اجرای تحقیق: بهمن قلی پوراروج ، 1389، دانشگاه تبریز، دانشکده علوم انسانی</p> <p>سؤال تحقیق: منافع ملی در سالهای 1360 تا 1384 چه جایگاهی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران داشته است؟</p>	<p>1 - 5 -</p>
<p>در تحقیق حاضر کوشش شده است که یک بررسی تطبیقی از سیاست خارجی دولت ملی (لاییک) و دولت اسلامی (بمعنای عام) به عمل آید و برای هر یک اصولی در باب سیاست خارجی تدوین شود و نتایج حاصله در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران بعنوان یک مصداق، به محک نقد و بررسی گذاشته شود و مشخص گردد از کدام اصول تبعیت می کند و نهایتاً در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، موضوعات مربوطه به سیاست خارجی بررسی</p>	<p>عنوان رساله: تلفیق منافع ملی و مصالح اسلامی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران</p> <p>مشخصات محقق و محل اجرای تحقیق: هادی نخعی 1374، دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده علوم</p>	<p>2 - 5 -</p>

<p>شود تا مشخص گردد که آنچه بعنوان اصول و مبانی سیاست خارجی جمهوری اسلامی نتیجه گیری شده بود، تا چه حد در این قانون، لحاظ شده است. نگارنده کوشیده است (نهایتاً) نشان دهد که ساختمان و بنای سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران تنها بر پایه "منافع ملی" استوار نشده است، بلکه "مصالح اسلامی" نیز پایه دیگر این ساختمان می باشد. این امر اختصاصی به جمهوری اسلامی ایران ندارد و می توان گفت که امر تلفیق و ترکیب "منافع ملی" و "مصالح اسلامی" یک مساله محوری در تمامی جنبش های اسلامی است که در یک محدوده سرزمینی، هدف تاسیس دولت دارند.</p>	<p>سؤال تحقیق: تلفیق منافع ملی و مصالح اسلامی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران چگونه تبیین می گردد؟</p>	
<p>نتیجه: مسائل استراتژیک ایران در منطقه آسیای مرکزی در ثبات سیاسی منطقه، منافع اقتصادی و منابع نفت و گاز منطقه است. جهت نیل به این اهداف، استراتژی هایی را در پیش گرفت که یکی از آن ها از طریق مذاکره و متقاعد ساختن کشورهای منطقه آسیای مرکزی و استراتژی دوم از طریق نگاه به روسیه بعنوان یک متحد استراتژیک میباشد. در این رساله نگارنده، این استراتژی دوم را مورد بررسی قرار میدهد و آنرا با ذکر تعارضات منافع بین ایران و روسیه در آسیای مرکزی، زیاد سودمند نمی داند. اهداف دیگر در بررسی ناکارایی این استراتژی به عوامل دیگری در کنار تعارضات منافع فی مابین ایران و روسیه اشاره شده است. مثل مخالفت آمریکا و همچنین تضعیف نقش و نفوذ روسیه.</p>	<p>عنوان رساله: استراتژی نگاه به روسیه و تأمین منافع ملی و امنیت ملی ایران در آسیای مرکزی مشخصات محقق و محل اجرای تحقیق: بهرام امامی زاده، 1379، شهید بهشتی، دانشکده علوم سؤال تحقیق: منافع ملی و امنیت ملی ایران در آسیای مرکزی چگونه با استراتژی نگاه به روسیه تأمین می شود؟</p>	<p>3-5-5</p>
<p>4-5- جمع بندی پیشینه: با بررسی تحقیقاتی که نزدیک به این موضوع انجام شده، مشخص می شود که تاکنون کار جامعی در خصوص مسأله امنیت و منافع ملی در پرتوی منشور ملل متحد با تکیه بر مبانی انقلابی انجام نشده است. نکته اشتراک و افتراق این تحقیق با تحقیقات مشابه قبلی، به ترتیب تأکید بر روی امنیت و منافع ملی جمهوری اسلامی ایران و غایت و هدف نهایی آن یعنی بررسی در حوزه منشور ملل متحد با تکیه بر ارزش های انقلاب اسلامی است. بنابراین با توجه به عدم وجود کار پژوهشی مستقل در این زمینه، تحقیق حاضر بر آن است تا این رابطه را بررسی و تبیین نماید.</p>		

6. اهمیت و ضرورت

توجه به مواد منشور ملل متحد این نکته را آشکار می‌سازد که حدود 26 بار از واژه حفظ صلح و امنیت بین‌المللی در آن به ویژه در فصول پنج تا هشت و نیز دوازده در خصوص شورای امنیت سازمان ملل و موارد مرتبط با منافع ملی کشورها سخن به میان آمده است. طبق موازین حقوق بین‌الملل کشورها بایستی فعالیت‌ها و اقدامات بین‌المللی خود را در چارچوب این منشور سامان دهند تا به قلمرو منافع کشورهای دیگر تعدی نشود. اما کشورهایی مثل جمهوری اسلامی ایران که وجود ماهوی خود را از ارزش‌های انقلابی می‌دانند و این ارزش‌ها هستند که به سیاست خارجی آن جهت می‌دهند بایستی یک چارچوب و دامنه مشخصی برای خود تعریف نمایند تا بر اساس آن در حوزه بین‌المللی گام بردارند. در خصوص این تحقیق نیز بدیهی است که تعریف این چنینی مقالاتی، کمک قابل توجهی در دستیابی به اهداف علمی معین گفته شده می‌کند. بنابراین، انجام این پژوهش از جهات زیر حائز اهمیت است:

منافع و امنیت ملی بر اساس جمهوری اسلامی ایران که قطعاً می‌تواند برای تصمیم‌گیران راهبردی بخش‌های مختلف نظام مفید باشد، بررسی خواهد شد.
پشتوانه‌ای پژوهشی برای برنامه ریزی و سیاست‌گذاری در روند تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری کلان دستگاه سیاست خارجی خواهد بود؛

7. سؤال تحقیق

مبانی و اهداف انقلاب اسلامی چه تأثیری بر تعریف حوزه منافع ملی و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران در پرتو منشور ملل متحد داشته است؟

8. فرضیه تحقیق

جمهوری اسلامی ایران برخی از اصول منشور ملل متحد را مغایر با ارزش‌های اسلامی و انقلابی می‌داند که بر پایه آن بناشده است. لذا به نظر می‌رسد جمهوری اسلامی ایران در تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی کلان حوزه منافع ملی و امنیت ملی تنها زمانی طبق منشور ملل متحد عمل کرده که توانسته آن را با اصول انقلابی خود جمع ببندد.

9. ادبیات تحقیق**1 - 9 - مفهوم شناسی****الف) منافع ملی**

کراسنر منافع ملی را گزینه‌ای گریزناپذیر محسوب می‌دارد و به کلام لرد پالمستون منافع ملی معیارهای جاودانی در حوزه سیاست خارجی است. او معتقد است که ما تعهد ابدی نداریم بلکه منافع ملی برای ما ابدی است و وظیفه ما پیروی از آن است. (پیری، 1393: 11). دیوید سینگر نیز می‌گوید منفعت ملی، چشم انداز مهمی است که غالباً ما جهان را در آن می‌بینیم، دشمنانمان را با آن شناخته و محکوم می‌کنیم، شهروندانمان را با استناد به آن تابع خود می‌سازیم و اعمالمان را به واسطه آن تأیید اخلاقی نموده و کارایی می‌بخشیم. (سیف زاده، 1385: 181)

ب) امنیت ملی

امنیت ملی به معنای دستیابی به شرایطی است که به هر کشوری امکان آن را می‌دهد تا از تهدیدهای بالقوه یا بالفعل خارجی و نفوذ سیاسی، اقتصادی و فرهنگی بیگانه در امان باشد و در راه پیشبرد توسعه اقتصادی، اجتماعی و انسانی و تأمین وحدت و موجودیت کشور و رفاه عامه فارغ از مداخله بیگانه گام بردارد. (سیف زاده، 1385: 183).

ج) انقلاب

انقلاب تحول سیاسی پیچیده‌ای است که در طی آن حکومت مستقر به دلایلی توانایی اجبار و اعمال زور را از دست می‌دهد و گروه‌های گوناگون اجتماعی و سیاسی به مبارزه برمی‌خیزند تا قدرت سیاسی را قبضه کنند، این مبارزه اغلب مدتی طول می‌کشد تا آنکه سرانجام نهادهای جدید سیاسی جانشین نهادهای قدیم شوند. (بشیریه، 1390: 26).

د) انقلاب اسلامی

حرکت امت مسلمان در جهت تغییر نظام غیر اسلامی پیشین و جایگزین نمودن نظام جامع و کامل اسلامی به جای آن؛ همچنین تلاش برای اجرای مقررات، قوانین و برنامه‌های اسلامی در تمام شئون زندگی خویش به‌عنوان انقلاب اسلامی خوانده می‌شود. (فاضلی نیا، 1386: 24).

ه) منشور ملل متحد

منشور ملل متحد در تاریخ 5 تیر 1324، برابر با 26 ژوئن 1945 در سانفرانسیسکو در پایان کنفرانس ملل متحد درباره تشکیل یک سازمان بین‌المللی به امضاء رسید و در 24 اکتبر همان سال لازم الاجرا گردید. (پیری، 1393: 26).

2-8 - پیوند منافع ملی با امنیت ملی

منافع ملی، مفهومی پیچیده و دارای تعاریف مختلفی است که امکان دارد هدف‌های نخستین و همیشگی یعنی امنیت ملی، رفاه اقتصادی، حفظ و افزایش قدرت، اعتبار، پرستیژ و حفظ تمامیت ارضی تعریف شود. منفعت ملی در مفهوم جامعه‌شناسی کلمه، واقعیتی عمومی و دائمی است که از سوی کشورهایی که خواهان حفظ هویت خود در چارچوب مرزها، مردم و حکومت خویش هستند، عنوان می‌شود. (بیات و بخشی، 1388: 62). پادلفور و لینکلن معتقدند کشورها برای حفظ منافع ملی، ارزش‌های حیاتی، تمامیت ارضی و صیانت ذات کشور ممکن است هدف‌ها و سیاست‌های مختلفی را در سیاست، حقوق و اقتصاد بین‌الملل منافع ملی و بایسته‌های آن صحنه جهانی پیگیری کنند که در این راستا برخی کشورها به فراخور زمان و مکان و شرایط خاص، سیاست حفظ وضع موجود برخی دیگر سیاست‌های استعماری، توسعه طلبی و ایجاد منطقه نفوذ و تسلط بر کشورهای ضعیف یا همسایه یا سیاست بی‌طرفی، عدم تعهد و اتحاد و ائتلاف از جمله اتحادها و همکاری‌های نظامی را در دستور کار خود قرار می‌دهند. (محمدعلی پور، 1383: 89). این‌که منافع ملی با قدرت و امنیت ملی پیوند و گره خورده است را می‌توان در نظر بسیاری از دانشمندان علوم سیاسی و روابط بین‌الملل مورد توجه قرار داد. به عقیده شومان، امنیت هدف اولیه سیاست خارجی کشورهاست و اگر کشوری نتواند این هدف را تأمین کند، نمی‌تواند به دیگر اهداف خود نظیر رفاه اقتصادی شهروندان مبادرت کند؛ بنابراین در این تلقی حفظ موجودیت و بقا، مؤلفه اصلی منافع ملی است. (بیات و بخشی، 1388: 69).

والتر لیپمن، نویسنده و مفسر آمریکایی در این باره می‌گوید:

کشوری دارای امنیت است که در صورت پرهیز از جنگ، مجبور به فدا کردن منافع حیاتی خود نباشد و در صورت وقوع جنگ، منافع حیاتی خود را با پیروزی در جنگ حفظ کند. (بشیری، 1387: 3).

مفاهیم قدرت، امنیت ملی و منافع ملی دارای جنبه ذهنی و انتزاعی هستند و با ارزش‌ها درآمیخته‌اند و ممکن است در نظر دولت‌های مختلف مفاهیم غیر همسانی داشته باشد. مثلاً در جمهوری اسلامی ایران منافع ملی با ارزش‌های انقلابی و اسلامی گره خورده است. و یا درحالی‌که منافع ملی دولت لبنان بر اساس یکپارچگی، وحدت ملی و حفظ تمامیت ارضی و موجودیت آن تعریف می‌شود، برای دولتی چون چین و ژاپن توسعه و بسط بازار و سلطه اقتصادی بر جهان در عداد منافع ملی و اساسی است. (درخشان، 1389: 6).

3-8 - انتقادات نظری جمهوری اسلامی ایران به منشور ملل متحد

در جمهوری اسلامی ایران برخی نقدهای نظری نسبت به رویکردهای سازمان‌های بین‌المللی و برخی اسناد مربوطه از جمله منشور ملل متحد وجود دارد که مبتنی بر ماهیت انقلاب اسلامی بوده و اهم آنها به شرح ذیل می‌باشد:

1-3-8 - نظام امنیت دسته جمعی منشور و اصل عدالت در انقلاب اسلامی ایران

توجه به اصل عدالت در نظام امنیت دسته جمعی منشور، از آن جهت حائز اهمیت است که یک طرف بحث را کشورهای در حال توسعه مانند جمهوری اسلامی ایران تشکیل می‌دهد؛ کشورهایی که از سازمان‌هایی نظیر سازمان ملل متحد انتظار دارند تا به عدالت تصمیم بگیرند. منشور ملل متحد در بیان اهداف ملل متحد، با اعلام ایمان آنان به تساوی حقوق ملت‌ها، اعم از کوچک و بزرگ و ایجاد شرایط لازم برای حفظ عدالت بر این اصل تأکید کرده است. این منشور همچنین در ماده 1 بند 1، هرچند اولین هدف ملل متحد را حفظ صلح و امنیت بین‌المللی می‌داند، اما راه رسیدن به این هدف را اقدامات دسته جمعی با شیوه‌های مبتنی بر اصل عدالت و حقوق بین‌الملل بیان کرده است. (افتخاری، 1381: 55). همچنین اعضای ملل متحد موظف شده‌اند اختلافات خود را به طریقی حل کنند که اولاً، مسالمت‌آمیز باشد و ثانیاً، صلح و امنیت بین‌المللی و عدالت به خطر نیفتد. از سوی دیگر، استفاده از تعبیر «کلیه اعضا» بدون توجه به کوچک و بزرگ بودن آنان، در سه بند متوالی که در آنها به بیان وظایف اعضای سازمان ملل متحد در راستای اهداف ملل متحد پرداخته، نیز به نوعی نشانگر توجه منشور به این اصل است. به نظر می‌رسد، همین مقدار کافی باشد تا ملت‌های ضعیف و کشورهای در حال توسعه، بلکه همه ملت‌ها بتوانند با تمسک به منشور ملل متحد، خواهان اجرای عدالت و یا قبل از آن، وضع مقررات عادلانه در تنظیم روابط بین ملت‌ها از سوی نظام جهانی با محوریت سازمان ملل متحد باشند. (درخشان، 1389: 29).

سؤالی که در اینجا مطرح می‌شود این است که آیا منشور ملل متحد در تدوین و تنظیم قانون یا دستور امنیت دسته جمعی از لحاظ تئوریک آن‌گونه که باید، به این اصل بهاداده و آن را در جایگاه خود نشانده است؟ در پاسخ به این سؤال باید گفت: با اینکه به طور کلی، اهتمام به اصل عدالت در منشور به چشم می‌خورد، اما چهارچوب تصمیم‌گیری شورای امنیت، به عنوان رکن اجرایی منشور ملل متحد، عمدتاً در فصل ششم و هفتم منشور ملل متحد ترسیم شده است، درحالی که در هیچ‌یک از این موارد، از ضرورت تأمین عدالت و یا دست کم توجه به آن، سخن به میان نیامده است. نه تنها در تنظیم روابط جنگ و صلح میان ملت‌ها، بلکه در فصل نهم که به مباحث مربوط به همکاری

اقتصادی و اجتماعی بین‌المللی می‌پردازد، نیز ذکر از عدالت، نه به عنوان هدف و نه به عنوان ملاک و مبنای اقدامات به میان نیامده است. جالب توجه این که در مواردی هم که به واژه عدالت اشاره شده، در دو مورد کلمه «صلح و امنیت بین‌الملل» مقدم بر آن ذکر شده است و در یک مورد نیز تنها به صورت ابزاری ذکر شده است که نیل به صلح و امنیت بین‌المللی از آن حاصل شود. (افتخاری، 1381: 59).

بنابراین، شاید بتوان گفت که در منشور ملل متحد، «عدالت» به عنوان یک هدف درجه دوم نسبت به صلح و امنیت بین‌المللی مطرح است. در پی‌جویی منشأ چنین رویکردی، می‌توان به اوضاع و احوال پس از جنگ جهانی دوم و خستگی ملت‌ها از جنگ و خشونت و عطش فراوان آنان برای دستیابی به صلح و آشتی اشاره کرد که موجب غفلت آنان از پرداختن جدی به این اصل شده است. در آن زمان، اولویت روابط جهانی، از ابعاد مربوط به محیط زیست و توسعه گرفته تا حقوق بشر و فیصله مخاصمات، حفظ ثبات یا به عبارت دقیق‌تر، تداوم وضع موجود و پاسداری از برتری گروه غالب بوده و تحقق عدالت به گونه‌ای بسیار کم‌رنگ در این معادله نقش داشته و در بسیاری موارد فدای اولویت حفظ ثبات گردیده است. شاید چنین رویکرد سهل‌انگارانه‌ای نسبت به اصل عدالت، منجر به شکل‌گیری ترکیب ناعادلانه اعضای شورای امنیت گردید؛ ساختاری که ماده 23 منشور ملل متحد زمینه‌ساز آن بود؛ یعنی تقسیم عضویت به دائم و غیر دائم و تعیین امتیازهایی برای اعضای دائم همچون حق وتو (مقرر در بند 3 ماده 27) که تنها توجیه آن، حفظ صلح و امنیت بین‌المللی است.

2-3-8 - نظام امنیت دسته جمعی منشور و اصل تساوی منافع ملت‌ها

در سازمان ملل متحد اصل تساوی مفهومی است که به طور مکرر در منشور آن مطرح گردیده است. در مقدمه منشور ملل متحد ملت‌ها اعلام کرده‌اند که به تساوی حقوق میان ملت‌ها اعم از کوچک و بزرگ ایمان دارند. در بند 2 ماده 1 منشور نیز مبنای توسعه روابط دوستانه در بین ملل، احترام به اصل تساوی حقوق و خودمختاری ملل قلمداد گردیده است. (اسمیت، 1381: 42). در حالی که توسعه روابط دوستانه از جمله مقاصد ملل متحد به‌شمار آمده است. در ماده 2 منشور، سازمان ملل متحد و اعضای آن در تعقیب اهداف و مقاصد منشور که در ماده 1 ذکر گردیده است، متعهد گردیده‌اند بر طبق اصل تساوی در حاکمیت کلیه اعضا گام بردارند. (Paul, 2008: 65). در همین ماده و در بندهای 2 و 3 و 4 به طور مکرر تعبیر «کلیه اعضا» به کاررفته که حاکی از عنایت به اصل تساوی ملت‌ها و دولت‌هاست. هرچند چنین تعبیری و یا تعبیراتی نظیر آن در دیگر مواد منشور

از جمله فصل ششم و هفتم به حدی ذکر گردیده که مایه دلگرمی ملت‌ها محسوب می‌شود و به آنان این روحیه را تزریق می‌کند که اساساً بنای منشور جز بر تساوی نیست. اما آیا این اصل در مسائل اساسی مانند استقرار صلح و امنیت بین‌المللی به طور جدی دنبال شده است؟ فصل پنجم منشور ملل در مورد شورای امنیت که طبق مواد همین فصل متصدی اولیه استقرار صلح و امنیت بین‌المللی است، می‌تواند ما را در یافتن پاسخ به این سؤال یاری کند؟ در این فصل به ترکیب اعضای شورای امنیت که متشکل از پانزده عضو می‌باشد، اشاره شده است. پنج عضو دائم آن را دولت‌های قدرتمند جهانی تشکیل می‌دهند که در رأی دادن نسبت به مسائل مربوط به صلح و امنیت جهانی از اولویت و امتیاز فوق‌العاده‌ای برخوردارند. بنابراین، بررسی امتیاز و تو به عنوان مهم‌ترین نماد عدم تساوی در ساختار منشور ملل متحد و سهم کشورهای در حال توسعه در شورای امنیت به عنوان نظام اجرایی منشور ملل متحد، ضروری است. (محمدعلی پور، 1383: 96).

3-3-8 - نظام امنیت دسته جمعی منشور و امتیاز و تو

مشکل واقعی در نظام اجرایی سازمان ملل متحد که هر اقدام شورای امنیت بر اساس مفاد فصل هفتم را تحت تأثیر قرار می‌دهد، بند 3 ماده 27 منشور است که می‌گوید:

«تصمیمات شورای امنیت راجع به سایر مسائل (غیر مربوط به آیین کار) با رأی مثبت 9 عضو که شامل آرای تمام اعضای دائم باشد، اتخاذ می‌گردد.»
(Chernoff, 2007: 33).

و طبق ماده 23، اعضای دائم عبارت‌اند از: چین، فرانسه، بریتانیا، اتحاد شوروی (سابق) و ایالات متحده. این بدان معنی است که برای فعالیت اجرایی فصل هفتم، موافقت هر پنج عضو دائمی ضرورت دارد. همان‌طور که پیش‌تر اشاره شد، نظام امنیت دسته جمعی اساساً برای مقابله با عنصر عدم تمرکز در نظام اجرایی بین‌المللی اتخاذ شده بود. (قوام 1383: 15). در حالی که به گفته مورگنتا «تو با توجه به این که عملکرد نظام اجرایی قانون سازمان ملل را منوط به اراده هر یک از اعضای دائمی آن می‌کند، اصل عدم تمرکز را بار دیگر وارد این نظام می‌کند». و این مسئله‌ای است که برای کشورهای ضعیف خوشایند نیست. سران جنبش غیرمتمهد در نشست خود که در سال 1973 در الجزایر برگزار شد، در بیانیه‌ای بی‌اعتنایی نسبت به تصمیم‌های سازمان ملل، تمایل قدرت‌های بزرگ به انحصاری کردن فعالیت‌های سازمان و غیرفعال کردن یا منحرف کردن آن به نفع خود و نیز نقض ماهیت جهانی سازمان را محکوم کردند. (کیانی، 1386: 82). افزون بر آن، اجلاس سران

اعلام نمود که کشورهای غیرمتعهد به منظور فراهم آوردن تغییر در روابط بین‌المللی در جهت دموکراسی و برابری تمام کشورها و نیز تأمین این هدف که اتخاذ تصمیم نسبت به کشورهای بزرگ و کوچک با مشارکت کامل آنها و به صورت برابر باشد، به اقدامات خود ادامه می‌دهند. قدرت برتر نیروی متحده جهانی متشکل از همه کشورهای عضو سازمان ملل متحد، امکان صلح و امنیت بین‌الملل را فراهم می‌کند. (کلهر، 1393: 136).

4-8 - بررسی تعارضات امنیت و منافع ملی ج.ا.ا. از دیدگاه منشور ملل متحد و

اصول و ارزش‌های انقلابی

اصل احترام به پیمان‌ها به‌عنوان اصل عقلی و فطری در همه ادیان آسمانی، به ویژه اسلام از جایگاه والایی برخوردار است و نقض پیمان بدون مجوز قانونی جایز نیست، لذا در آیات متعددی از قرآن کریم به اهمیت اصل وفای به تعهدات و حرمت نقض آن تأکید شده است. (مائده: 1، توبه: 4، نحل: 91، اسراء: 34، احزاب: 15، مؤمنون: 8). به همین خاطر پیامبر اسلام α نیز بر اهمیت احترام به پیمان‌ها و لزوم اصل وفای به عهد تأکید کرده است. یکی از درخشان‌ترین فراز تاریخ اسلامی پای بندی مسلمانان و در رأس همه پیامبر اکرم α و جانشینان برحق او به تعهدات است و تاریخ اسلام تجلیگاه اصل لزوم وفای به تعهدات می‌باشد. (ابن الاثیر، 1414ه ق: 586). بنابراین در جمهوری اسلامی ایران نیز که نظام حاکم بر مبنای اصول اسلامی بنا نهاده شده است اصل احترام به پیمان‌ها و تعهدات بین‌المللی از اهمیت و جایگاه والایی برخوردار است. (حافظ نیا، 1389: 79).

استقامت و پایداری نسبت به تعهدات از علائم تقوا و معلول آن است و این دلیل تا روز قیامت باقی است. و این دین حقیقت به پیروانش در انقلاب اسلامی ایران اجازه نمی‌دهد، بدون مجوز شرعی و قانونی، در همان ابتدا تعهدات خود در قبال دیگر کشورها را نقض کند. سنت پیامبر اسلام □ در انعقاد پیمان با یهودیان «بنی قینقاع»، «بنی قریظه» و دیگر قبایل یهود و همچنین در معاهده با صلح حدیبیه نیز نشان می‌دهد که قبل از نقض عهد توسط طرف مقابل هیچ‌گاه از سوی مسلمانان نقض قرارداد، صورت نگرفته است. (طباطبایی، بی‌تا، 9: 197).

بشر در طول تاریخ از عقد و قرارداد بی‌نیاز نبوده است و اگر هر یک از طرفین آن بخواهد بنابر رأی خود آن را نقض کند، اول چیزی که زیر سؤال می‌رود و به شکلی نقض می‌شود «عدل اجتماعی» خواهد بود. این رکن رکین در صورتی می‌تواند نیازهای اجتماعی بشر را تأمین نماید که همه به آن معتقد و متعهد باشند. لذا اسلام - و انقلاب اسلامی - حتی اگر حفظ عهد و پیمان به

ضرر مسلمانان را تمام شود، آن را لازم و ضروری می‌داند - البته مادام که طرف مقابل آن را نقض نکند - چرا که عدل اجتماعی نفع عام دارد و واجب‌تر از منافع خاص و مقطعی تلقی می‌شود. (همان، 5: 258).

نتیجه آنکه نقض عهد و پیمان بدون مجوز شرعی و قانونی جایز نیست و استقامت و پایداری بر تعهدات نشانه ایمان و تقوا است و جمهوری اسلامی نیز به عنوان نظام اسلامی (قانون اساسی ج ۱.۱. اصل 2) در ارتباط با تعهدات بین‌المللی خود اعم از میثاق و منشور سازمان ملل متحد و ... وفادار است، نمی‌تواند آنها را بدون دلیل قانونی و شرعی نقض کند. به علاوه می‌توان گفت که جمهوری اسلامی ایران پیمان‌های بین‌المللی از جمله منشور سازمان ملل متحد را به طور مطلق نپذیرفته است، بلکه عضویت ایران در پیمان‌های بین‌المللی در اصل مشروط است، چنانکه در قانون اساسی به آن تصریح شده است: «کلیه قوانین و مقررات مدنی، جزائی، مالی، اقتصادی، اداری، فرهنگی، نظامی، سیاسی و غیر اینها باید بر اساس موازین اسلامی باشد، این اصل بر اطلاق یا عموم اصول قانون اساسی و قوانین و مقررات دیگر حاکم است و تشخیص این امر بر عهده فقهای شورای نگهبان است.» (قانون اساسی ج ۱.۱. اصل 4) نیز در جای دیگر آمده است: «مقررات عهدی که بر طبق قانون اساسی بین دولت ایران و سایر دول منعقد شده باشد در حکم قانون است.» (قانون مدنی، ماده 9). از تلفیق این ماده قانونی با اصل قانون اساسی این نتیجه به دست می‌آید که نظام حقوقی ایران قائل به برتری حقوق داخلی بر حقوق بین‌المللی است. (مقصود، 1383: 43). بنابراین مقررات بین‌المللی مادام محترم است که مخالف با موازین اسلامی یا در تضاد با منافع ملی نباشد. در غیر این صورت الزامی ندارد، به بیان دیگر، عضویت ایران در پیمان‌های بین‌المللی را باید با در نظر داشتن موازین اسلامی و قانون اساسی و اصول و ارزش‌های انقلابی ملت ایران تبیین کرد. (کلهر، 1393: 103).

فتوای امام نیز بر این اساس قابل توجیه است. آنجا که مصالح اسلامی در معرض تهاجم قرار گیرد، هیچ پیمانی نمی‌تواند مانعی در راه دفاع از حق ایجاد کند. همچنین این نکته قابل توجه است که فتوای حضرت امام علیه السلام مبنی بر قتل سلمان رشدی از باب دفاع از مرزهای عقیدتی و فرهنگی جهان اسلام بوده که امری لازم و تکلیفی دینی و شرعی است، زیرا دفاع از جان، مال، ناموس و دین که در اسلام نیز مطرح شده و همچنین جزء ارزش‌های انقلاب اسلامی شناخته می‌شوند، مسئله‌ای است فطری، که هماهنگ با ندای فطرت دفاع را واجب و ضروری می‌داند. لذا از سفارش‌های رسول اکرم صلی الله علیه و آله به امام علی علیه السلام است:

«اینکه مال و جان را فدای عقیده‌ها نمائی.» (الحرالعالمی، بی تا، 2: 452).

در حدیث دیگر از رسول اکرم α نقل شده:

«اگر رخداد و بلایی پدید آمد، اموال خویش را فدای جان‌هایتان بنمایید و چنانچه حادثه ناگوار رخ داد جان‌هایتان را فدای دینتان کنید و بدانید کسی هلاک گشته است که دینش از میان رفته و آن کس تباه شده که عقیده‌اش ویران شده باشد.» (الحرالعالمی، بی تا، 5: 355).

9. تجزیه و تحلیل

1-9- آزمون نرمالیت

در ابتدا به منظور استفاده از آزمون‌های آماری به بررسی نرمال بودن توزیع متغیرهای مورد آزمون از آزمون کلموگروف اسمیرنوف استفاده شد.

h_0 : داده‌ها دارای توزیع نرمال می‌باشند.

h_1 : داده‌ها دارای توزیع نرمال نمی‌باشند.

جدول (1) نتایج آزمون کولموگروف - اسمیرنوف متغیرهای تحقیق

نتیجه آزمون	سطح معنی داری	متغیر
توزیع داده‌ها نرمال است	0/272	مبانی و اهداف انقلاب اسلامی ایران
توزیع داده‌ها نرمال است	0/672	تعریف منافع و امنیت ملی ج. ا. ا.

با توجه به جدول (1) سطح معناداری آزمون نرمالیت متغیرهای تحقیق، بزرگ‌تر از 0/05 می‌باشد. بنابراین، فرضیه H_0 تأیید می‌شود یعنی توزیع داده‌ها در این نمونه آماری نرمال است، به همین علت برای آزمون فرضیه‌های تحقیق از آزمون‌های رگرسیون و واریانس استفاده می‌شود.

2-9- آزمون فرض تحقیق

مبانی و اهداف انقلاب اسلامی در تعریف منافع و امنیت ملی ج. ا. ا. تأثیر دارد.

فرض H_0 : مبانی و اهداف انقلاب اسلامی در تعریف منافع و امنیت ملی ج. ا. ا. تأثیر ندارد.

فرض H_1 : مبانی و اهداف انقلاب اسلامی در تعریف منافع و امنیت ملی ج. ا. ا. تأثیر دارد.

جدول (2) نتایج آزمون واریانس بین مبانی و اهداف انقلاب اسلامی و تعریف منافع و امنیت ملی ج. ا. ا.

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره F	سطح معناداری
رگرسیون	2886.739	1	2886.739	44.706	.000a
باقیمانده	2582.880	40	64.572		
کل	5469.619	41			

با توجه به جدول (2) مقدار F برابر با 44/706 گردیده که این مقدار با درجه آزادی 1 در سطح 0/000 معنادار گردیده و این سطح از 0/05 کمتر می‌باشد. بنابراین، فرضیه H0 رد و فرضیه H1 پذیرفته می‌شود. یعنی مبانی و اهداف انقلاب اسلامی در تعریف منافع و امنیت ملی ج. ا. ا. تأثیر دارد.

جدول (3) نتایج آزمون رگرسیون بین مبانی و اهداف انقلاب اسلامی و تعریف منافع و امنیت ملی ج. ا. ا.

مدل	ضریب (R)	ضریب تعیین (R2)	اصلاح ضریب تعیین	انحراف استاندارد	آزمون دوربین - واتسون
1	.726a	.528	.516	8.03567	1.869

بر اساس جدول (3) آماره دوربین - واتسون در محدوده 1/5 تا 2/5 قرار دارد. بنابراین، فرضیه استقلال خطاها تأیید می‌شود (یعنی می‌توان از رگرسیون استفاده کرد) و ضریب تعیین اصلاح شده 0/516 می‌باشد و به این معناست که مبانی و اهداف انقلاب اسلامی ایران می‌توانند 51/6 درصد از تغییرات متغیر منافع ملی و امنیت ملی ج. ا. ا. را پیش بینی کنند.

جدول (4) معادله خط رگرسیون بین مبانی و اهداف انقلاب اسلامی و تعریف منافع و امنیت ملی ج. ا. ا.

مدل	ضرایب غیراستاندارد رگرسیون	ضرایب استاندارد	t	Sig.
	B	خطای استاندارد		
(Constant)	25.579	7.186	3.560	.001
اقتدار و مرجعیت علمی	.191	.029	6.686	.000

در جدول (4) سطر اول مقادیر مربوط به آزمون معناداری عرض از مبدأ (مقدار ضریب رگرسیون) β_0 و سطر دوم مربوط به ضریب شیب رگرسیون β_1 می‌باشد. در اینجا مؤلفه مبانی و اهداف انقلاب

اسلامی متغیر مستقل (X) و مؤلفه منافع ملی و امنیت ملی متغیر وابسته (Y) می‌باشد که با توجه به فرمول $Y=a+bx$ مقدار $a=25.579$ و $b=.191$ است. بنابراین، معادله خط رگرسیون حاصله به صورت زیر می‌باشد:

مبانی و اهداف انقلاب اسلامی $25/579+ 0/191$ - منافع ملی و امنیت ملی ج ۱۰۱۰.

نتیجه

در خصوص منشور ملل متحد و مبانی و اهداف انقلاب اسلامی ایران و نقش آن در منافع و امنیت ملی ج ۱۰۱۰.. در این مقاله به تفصیل پرداخته شد. دستیابی به نتیجه‌ای که بتواند ثابت نماید تصمیم سازی و تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری کلان در حوزه امنیت و منافع ملی جمهوری اسلامی بیشتر بر مبنای منشور ملل متحد است یا اهداف و اصول انقلابی نیازمند یک چارچوب نظری بود تا در قالب آن، روابط بین مؤلفه‌ها به روشنی تعریف شده باشد تا بر اساس آن، پژوهشگر بتواند با بهره‌گیری از نظریه تدوین شده برای اندازه‌گیری متغیرهای موجود در آن، ابزاری را طراحی نماید. در این پژوهش ابتدا بر اساس مصاحبه‌های انجام شده با خبرگان و صاحب‌نظران، اقدام به طراحی گزاره‌هایی شد که بتواند هر یک از مؤلفه‌های منافع ملی و امنیت ملی آن را بسنجد و به لحاظ مفهومی به تعاریف شبیه باشند. سپس در چارچوب هدف و سؤال تحقیق، پرسش‌نامه‌ای تهیه و پس از اطمینان از ملاک‌های روایی و اعتبار آن، مورد استفاده قرار گرفت. گزینه‌های این پرسش‌نامه در قالب سؤالات چندگزینه‌ای تنظیم شد و برای رسیدن به تأثیر مبانی و اهداف انقلابی در تأمین منافع و امنیت ملی، گویه‌های ممکن در معرض ارزیابی نخبگان قرار گرفت تا میزان مقبولیت و اهمیت آنها روشن گردد.

با توجه به آزمون فرض آماری که از داده‌های پرسشنامه گرفته شد، این نتیجه به دست آمد که مبانی و اهداف انقلاب اسلامی در تعریف حوزه اقتدار ملی و همچنین امنیت ملی تأثیر زیادی دارد. جمهوری اسلامی ایران در تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی کلان حوزه منافع ملی و امنیت ملی تنها زمانی طبق منشور ملل متحد عمل کرده که توانسته آن را با اصول انقلابی خود جمع ببندد.

پیشنهاد

با توجه به اهمیت موضوع امنیت و منافع ملی و آثار مترتب و زوایای گوناگونی که دارد و نیز

نقشی که می‌تواند در ایجاد اقتدار همه جانبه و همچنین تأمین شاخصه‌ها و مؤلفه‌های گوناگون مرتبط و در نهایت تمدن سازی اسلامی داشته باشد، پژوهشگران محترم می‌توانند با انجام پژوهش در موضوعات مشابه و ورود به سایر ابعاد و اجزاء موضوع، این مقوله را مورد واکاوی قرار داده و به توسعه و عملیاتی کردن این موضوع راهبردی و تعیین کننده همت گمارند و موجب ارتقای آن در بخش‌های گوناگون شوند.

فهرست منابع

۱. قرآن کریم
۲. ابن الاثیر عزالدین. (1414 هـ.ق). *الکامل فی التاریخ*، بیروت: داراحیاء التراث العربی، ج 1.
۳. اسمیت، مایکل و جیمز باربر. (1381). *ماهیت سیاست گذاری خارجی*، سیف زاده (ترجمه)، تهران: نشر قومس.
۴. افتخاری، اصغر. (1381). *مراحل بنیادی اندیشه در مطالعات امنیت ملی*، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
۵. برلین، آیزایا. (1385). *سرشت تلخ بشر*، ترجمه لیلا سازگار، تهران: نشر ققنوس.
۶. بشیری، عباس. (1387). *منافع ملی با امنیت ملی*. تهران: جام جم.
۷. بشیریه، حسین. (1390). *انقلاب و بسیج سیاسی*، تهران: مؤسسه‌ی انتشارات دانشگاه تهران.
۸. بصیری، محمدعلی. (1380). *تحولات مفهوم امنیت ملی*، اطلاعات سیاسی - اقتصادی، شماره 163 - 164.
۹. بیات، محمدحسن و بخشی، ابراهیم. (1388). *مبانی نظری منافع ملی*. تهران: سازمان عقیدتی سیاسی ارتش.
۱۰. بازارگاد، بهاء‌الدین. (1382). *تاریخ فلسفه سیاسی*، تهران: انتشارات زوار. جلد 1.
۱۱. پیری، حیدر. (1393). *منافع ملی حیاتی در چارچوب حقوق بین‌الملل*. تهران: مجله.
۱۲. حافظ نیا، محمدرضا. (1389). *قدرت و منافع ملی* (مبانی، مفاهیم و روش‌های سنجش). تهران: انتخاب.
۱۳. حرالعالمی، محمد بن الحسن. (بی تا). *وسایل الشیعه*، بیروت: داراحیاء التراث العربی، ج 2.
۱۴. درخشان، رستم. (1389). *امنیت ملی*. مجله معرفت، شماره 58.
۱۵. سیف زاده، سید حسین. (1383). *مبانی و مدل‌های تصمیم‌گیری در سیاست خارجی*، تهران: مرکز چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه.

۱۶. صباغیان، علی. (1386). *مفاهیم منافع ملی*. تهران: همشهری.
۱۷. طاهایی، سید جواد. (1392). *نقد نظریه امنیت ملی*. فصلنامه روابط خارجی، سال پنجم، شماره اول.
۱۸. طباطبایی، سید محمدحسین. (بی تا). *ترجمه تفسیر المیزان*، قم: دفتر انتشارات اسلامی، ج 9.
۱۹. طلوعی، محمود. (1377). *فرهنگ جامع سیاسی*، بی جا: نشر علم.
۲۰. فاضلی نیا، نفیسه. (1386). *ژئوپلیتیک شیعه و نگرانی غرب از انقلاب اسلامی*. قم: نشر شیعه شناسی.
۲۱. قوام، عبدالعلی. (1383). *اصول سیاست خارجی و سیاست بین الملل*، تهران: انتشارات سمت.
۲۲. کلهر، محمدتقی. (1393). *منافع ملی جمهوری اسلامی ایران و امنیت خلیج فارس*. تهران: نویسنده.
۲۳. کیانی، داود. (1386). *منافع ملی جمهوری اسلامی ایران*. تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
۲۴. مجتهد زاده، پیروز. (1380). *جغرافیای سیاسی و سیاست جغرافیایی*، چاپ اول، سمت: تهران.
۲۵. محمدعلی پور، فریده. (1383). *دفاع مشروع بر اساس منشور ملل متحد به تأکید ویژه بر جنگ عراق علیه ایران*. تهران: فرهنگ گستر.
۲۶. مقصود، رنجبر. (1383). *منافع ملی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران*. تهران: آیت عشق.

منابع لاتین

1. Chernoff, Fred. 2007. *Theory and Mete Theory in International Relations*, Abingdon: Palgrave.
2. Williams, Paul. 2008. *Security Studies: An Introduction*. Abingdon: Routledge.

سایر منابع

۱. *قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران*. قانون مدنی.
۲. *متن اعلامیه تاریخی امام خمینی (25 بهمن 1367)* درباره حکم اعدام سلمان رشدی.